

Ярослав ГНАТИК

аспірант,
Тернопільський національний економічний університет

РИНОК АВТОТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ: СПЕЦИФІКА СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Розглянуто діяльність ринку автотранспортних послуг, можливі напрямки та принципи досліджень, а також аргументовано доцільність вивчення окремих положень на державному та регіональному рівнях.

The article deals with the problems of autotransport services market and its place in the modern economic system. The main trends of statistical research in different historic periods and perspectives of their development on the present stage are considered. The expediency of statistical modeling methods using at the regional level is substantiated. A special attention is paid to the influence of international standards on the autotransport enterprises activities.

Ключові слова:

Ринок автотранспортних послуг, ринкова інфраструктура, якість послуг, кон'юнктура, інтермодальність.

Транспортна система України формувалася протягом багатьох років під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. У період економічної кризи ринок автотранспортних послуг зазнав майже повного занепаду. Проте на сучасному етапі розвитку країни ця галузь економіки відновлюється та розширюється досить швидкими темпами. Дослідження рівня розвитку галузі автотранспортних послуг потребують формування нової законодавчої та статистичної бази, яка могла б відповідати вимогам часу. Моделювання транспортної системи повинно проводитися як на державному рівні загалом, так і на регіональному зокрема. Однак нестача нових, науково обґрунтованих підходів та ідей у вивченні цього специфічного сектора економіки зумовлює неефективне управління та планування цієї галузі.

Питаннями розвитку ринку автотранспортних послуг займа-

лись вітчизняні вчені Т. Воркут, В. Галушко, В. Корчагін, Ю. Лігум. Ґрунтовними працями з питань побудови транспортної інфраструктури у сучасному європейському середовищі відзначилися Т. Ворслей (Великобританія), В. Росенгаттер (Німеччина), Б. Селігманн (Франція) та ін. В цілому думки науковців співпадають у тому, що транспортна галузь не може бути ізольована, вона змушена інтенсивно адаптовуватися до світового економічного процесу.

Враховуючи специфіку автотранспортних послуг та їх місце в розвитку національної економіки країни, вчені особливу увагу приділяють взаємозв'язку та співпраці з іншими секторами економіки, які доповнюють один одного та утворюють цілісну систему. Це добре видно на прикладі міжгалузевих балансів СНР і їх матричної моделі, таблиці «Витрати випуск». СНР, яка побудована на основі подвійного запису, щонайкраще відтворює

реальні явища та взаємозв'язки між галузями економіки.

Метою даної статті є визначення базових напрямків статистичного дослідження ринку автотранспортних послуг. На основі даних за період 2000–2005 рр. та проведених розрахунків на базі однорівневого регресійного аналізу ми отримали точковий прогноз на наступні 4 роки

(рис. 1).

З графіка можна зробити висновок, що у галузі автотранспортних перевезень після 1996 р. негативний спад припинився і розпочалася позитивна динаміка у напрямку збільшення обсягів перевезень, тобто обсяг пасажирських та вантажних перевезень мають чітку тенденцію до росту.

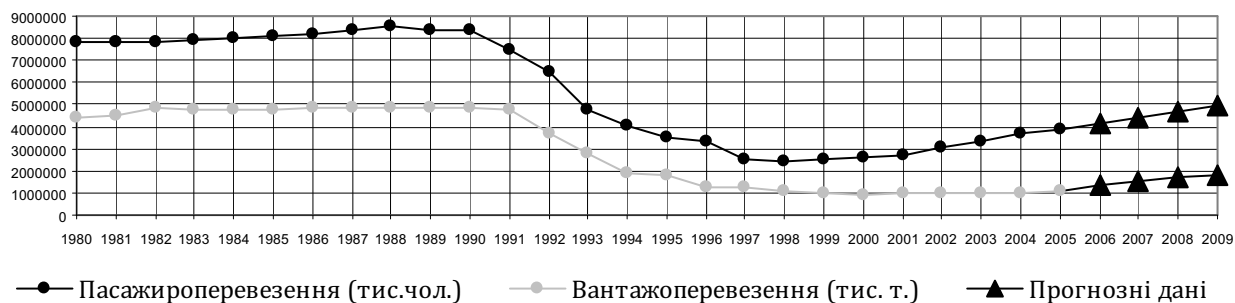

Рис. 1. Динаміка зміни пасажирських та вантажних перевезень за період 1980–2005 рр. [1]

На основі отриманих даних можна зробити висновки, що виникає потреба у розробці статистичних методів вивчення ринку автотранспортних послуг на регіональному рівні. Це вимагає вдосконалення статистичного аналізу та обробки інформації, котра акумулюється у статистичній звітності. Крім інформації, яка надається безпосередньо до органів статистики, необхідна розробка не тільки документально реєстрованих даних, а також іншої інформації, котра має економічну цінність.

Порівнявши дані табл. 1 та рис. 2, очевидним є те, що основна частина перевезень припадає на

автомобільний транспорт, котрий курсує у межах регіону. Середня відстань, на яку перевозяться вантажі, становить приблизно 29,2 км, а пасажирів – 14,6 км. Врахувавши при цьому частку ринку транспортних послуг, яка припадає на автомобільні послуги, можна зробити висновок, що більшість перевізників орієнтуються на внутрішній ринок свого регіону, очевидно зважаючи на критичну відстань, при якій перевезення є беззбитковими. Попит споживачів, звичайно, породжується мобільністю та оперативністю автотранспорту, який споживачам доцільніше та вигідніше використовувати.

Таблиця 1. Середня відстань перевезення одного пасажирів та однієї тонни вантажів за період 2000 – 2005 рр. *

Роки	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.
Вантажів(т. км.)	21	19	22	25	28	31
Пасажирів(пас. км.)	11	11	12	12	13	14

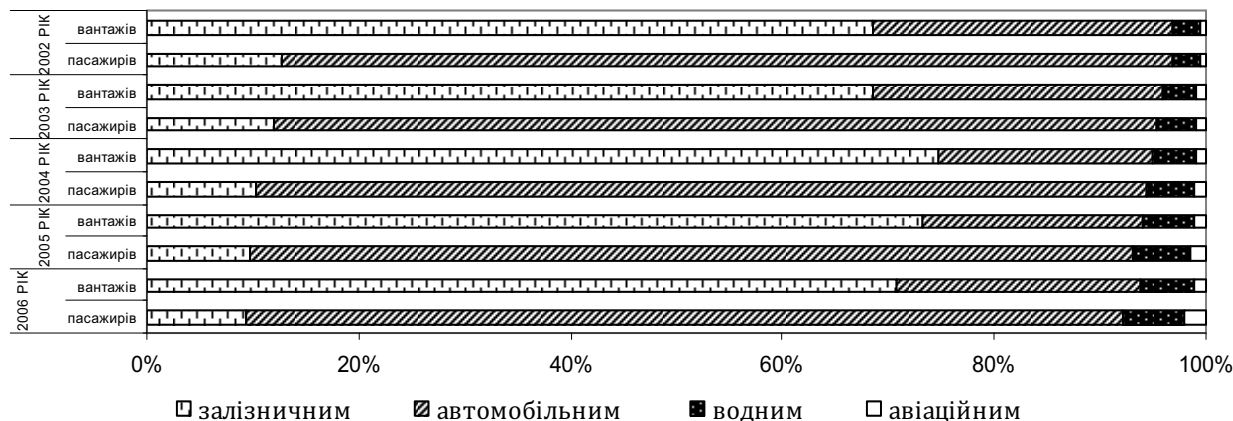

Рис. 2. Частка ринку по перевезенню пасажирів та вантажів відповідно авіаційним, водним, автомобільним та залізничним транспортом за період 2002 – 2006 рр. *

* За даними Держкомстату

На основі отриманих даних та останніх наукових досліджень щодо ринку автотранспортних послуг можна виділити такі основні напрямки статистичного вивчення та моделювання діяльності автотранспортних підприємств на регіональному та державному рівнях:

- поглиблення інтермодальності автотранспортної системи, що сприятиме підвищенню економічної ефективності перевезень;
- підвищення якості – ринкова ціна зростає непрямо пропорційно індексу якості, а не лінійно, випереджаючи його. При зниженні якості нижче прийнятого рівня вона також різко лінійно падає, тобто під час вибору послуг (продукту) споживач в останню чергу керується ціновим міркуванням [3, с. 10], що необхідно брати до уваги;
- вивчення та удосконалення основних методів, які відповідають сучасним вимогам, визначення кон'юнктури ринку;
- наукове обґрунтування автотранспортної інфраструктури регіону, її інтеграція у національну та європейську систему;
- використання комп'ютерної техніки для достовірного та оперативного моделювання економічних процесів на коротко- та довгострокових періодах.

Метою діяльності автотранспортних підпри-

ємств є отримання та максимізація прибутку. У зв'язку з тим АТП повинні враховувати своє вигідне геополітичне становище, поведінку конкурентів, споживачів послуг, будувати конструктивну політику свого підприємства. Це сприятиме виведенню національної транспортної системи на світовий рівень, відповідне підвищенню якості та технічної оснащеності надання послуг.

Зважаючи на специфіку ринку автотранспортних послуг, сучасний стан фінансової та економічної системи України, прогнозовані дані на майбутні роки можна зробити відповідні висновки. Статистичне моделювання та прогнозування необхідне для ефективної та раціональної діяльності ринку автотранспортних послуг. Воно повинно враховувати законодавчу базу, дані статистичної звітності, використовувати різноманітні методи для обчислення показників функціонування АТП, враховувати можливі інвестиційні проекти та ін. При цьому особливу увагу потрібно звертати на міжнародні стандарти, а також враховувати інформацію та процеси, котрі відображаються у системі національних рахунків. У перспективі на основі отриманих результатів буде формуватися відповідна інформація, котра знайде практичне застосування і сприятиме стрімкому розвитку галузі.

Література

1. Державний комітет статистики України: Транспорт. – [Цит. 2007, 25 січня]. – Доступний з: <http://ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/operativ/operativ2005/tz/tz_rik/tz_u/ts_u.htm>.
2. Статистичний щорічник України за 2005 рік / За ред. Осауленка О. Г. – К.: Техніка. – 2006. – 650с.
3. Рудзінська О. В. До застосування статистичних методів при визначенні якості послуг в автотранспортній галузі // Автошляховик України. – 2003. – № 5. – С. 10-11.
4. Лапач С. М., Губенко А. В., Бабіч П. М. Статистика в науці та бізнесі. – К.: МОРІОН, 2002. – 640 с.